

FRENCH BORROWINGS FROM MIRCEA CARTARESCU'S ORBITOR NOVEL**Cristina-Eva Sauciuc, "Ștefan cel Mare" University of Suceava**

Abstract: The modernization of Romanian language through assimilation and integration of the western lexical items is a complex phenomenon that started long before the first translations of the late eighteenth century. Linguistic borrowings that have entered in the Romanian language vocabulary, over time, have enriched its structure with new words and with neological elements for the already present terms in the language, they have changed and diversified, giving a heterogeneous character. If old lexical influences (Slavic, Greek, Modern Greek, Turkish, Polish, etc.) were taken into account the internal structure of Romanian lexis, which have enriched with that era specific terms, new influences (Latin, Romanic and Germanic borrowings) contributed to its upgrading and development.

Keywords: borrow, modernization, french influence, neologism, Mircea Cartarescu.

Interferențele lingvistice, culturale și sociale au produs în sistemul limbii române, văzut într-o continuă mișcare, reconstrucție și inovație, multiple transformări de ordin lingvistic. Una dintre aceste transformări este reprezentată de împrumuturile lexicale, lucru posibil doar prin contacte lingvistice și interlingvistice.

Marius Sala definește *împrumutul* ca o consecință a faptului că există anumite situații când unele cuvinte dintr-o limbă nu au corespondente adecvate în altă limbă și, de aceea, se caută „umplerea lacunei lexicale respective”¹, care se poate manifesta fie la nivelul lexicului (lipsa unor cuvinte/sintagme), fie la nivelul cuvântului, din cauza faptului că acestea sunt private de anumite sensuri necesare pentru o complinire semantică. Acest lucru ar fi putea fi cauzat de faptul că, de cele mai multe ori, atunci când se împrumută un cuvânt, el nu se împrumută cu toate sensurile pe care le are, ci numai cu unul dintre ele.

În *Dicționarul de Științe ale Limbii*², *împrumutul* „este un rezultat al contactului între idiomuri, reprezentând o formă de manifestare a interferenței lingvistice”. În acest sens, el devine un proces de asimilare a unui element lingvistic dintr-un idiom în altul. Nu în ultimul rând, împrumutul a fost tratat în lucrările de specialitate ca un mijloc extern de îmbogățire a vocabularului unei limbi.

Împrumuturile lingvistice care au pătruns în vocabularul românesc, de-a lungul timpului, i-au îmbogățit structura cu lexeme noi și cu elemente neologice pentru termenii deja existenți în limbă, l-au modificat și l-au diversificat, conferindu-i un caracter eterogen. Dacă influențele lexicale vechi (slavă, greacă, neogreacă, turcă, polonă etc.) au avut în vedere structura internă a lexicului limbii române, pe care l-au îmbogățit cu termeni specifici epocii respective, influențele noi (împrumuturile de origine latino-romanică și germanică) au contribuit la dezvoltarea și la modernizarea acestuia. Fenomenul acesta este explicat și de Mioara Avram care vorbește despre caracterul „ospitalier al limbii române și al capacității sale de asimilare/integrare a împrumuturilor până și în *mediul alofon*”³.

¹ Marius Sala, *op.cit.*, p. 233.

² *DȘL*, Editura Nemira, București, 2001, p. 280.

³ Mioara Avram, *Anglicismele în limba română*, Editura Academiei Române, București, 1997, p. 9.

Referindu-se la diversitatea influențelor exercitate asupra limbii române literare de-a lungul timpului, Al. Graur realizează un inventar al acestora în funcție de pătrunderea lor în limbă: „Spre deosebire de limbile romanice apusene, româna n-a primit împrumuturi din latinește decât târziu și, direct, relativ puține. Întâi au venit din polonă, iar în Transilvania, probabil, din maghiară. În secolele XVII-XVIII, elementul internațional era reprezentat mai mult prin cuvinte grecești, venite direct din grecește sau prin slavă (*alfavit, mihanizm* etc.) refăcute mai târziu după model apusean, adică trecute prin latină (*alfabet, mecanism*). Tot prin greacă au venit, mai ales în jurul anilor 1800, cuvinte franțuzești, italienești și mai puține englezești, cu unele modificări de pronunțare. Apoi, a intervenit, ca intermediar, rusa, prin care au pătruns la noi numeroase elemente internaționale, majoritatea latinești, grecești, franțuzești. În sfârșit, în a doua parte a secolului al XIX-lea și în secolul al XX-lea, ne-am adresat direct limbilor apusene, în primul rând francezei”⁴.

În evoluția limbii române însă, orientarea spre împrumutul neologic latino-romanice este mult mai veche de secolul al XIX-lea⁵, secol în care afluența termenilor neologici de origine franceză, italiană și latină savantă atinge apogeul (mai ales după 1830, începând cu perioada pașoptistă), când tinerii intelectuali care făcuseră studiile la Paris, au pus în circulație, prin intermediul domeniilor de activitate, numeroase cuvinte din limba franceză, aceasta devenind important element de cultură și civilizație pentru limba română.

Astăzi elementul francez este înlocuit de cel englez, de structuri și unități angliciste, considerate „modele externe”⁶ ce revoluționează vocabularul românesc, după cum vom vedea în capitolele ce vor urma.

Cu privire la procesul de adaptare în limba română a împrumuturilor neologice, indiferent de structura lor etimologică, acesta este unul de durată, determinat de presiunea sistemului limbii și de aspectele acestuia și necesitând o atenție sporită în ceea ce privește comportamentul lor lingvistic: „Adaptarea este un proces de oarecare durată, cu perioade de fluctuații, până când cuvântul își găsește forma potrivită care să-l fixeze în sistemul existent. Durata perioadei de adaptare depinde mai ales de frecvența în circulație a cuvântului”⁷.

Modernizarea limbii române prin asimilarea și încadrarea elementelor lexicale occidentale este un fenomen complex, început cu mult timp înainte de apariția primelor traduceri de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Umaniștii de la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, cunoscători ai limbilor clasice și romanice apusene au îmbogățit vocabularul cu neologisme latino-romanice, unele dintre acestea trădând, fie printr-o filieră polonă, fie prin una rusă sau una neogreacă. Astfel, unele cuvinte (*fantezie, paradă, neant*) întâlnite în opera lui Ion Neculce sau altele (*avocat, activitate, argument*) la Dimitrie Cantemir, constituie doar câteva exemple în acest sens.

Acest fenomen de înnoire a limbii a devenit, pe parcursul secolului al XVIII-lea, un fenomen de discontinuitate în continuitate, în sensul că reorganizarea lingvistică a însemnat înlocuirea elementelor vechi turcești și neogrecești cu structuri noi, ce corespundeau aspirațiilor unei epoci de mari frământări sociale, politice și culturale.

Pompiliu Eliade⁸ și, apoi, G. Ibrăileanu⁹ au arătat că învățații de atunci, prin orientarea latinistă pe care au susținut-o, au făcut ca limba și cultura franceză să devină foarte importante în procesul modernizării și să constituie, totodată, modele pentru români.

⁴ Al. Graur, *Tendențele actuale ale limbii române*, Editura Științifică, București, 1968, p. 278.

⁵ Vezi Stelian Dumistrăcel, *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 25.

⁶ Valeria Guțu-Romalo, *Aspecte ale evoluției limbii române*, Editura Humanitas Educațional, București, 2005, p. 247.

⁷ Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 314.

⁸ Pompiliu Eliade, *Influența franceză asupra spiritului public în România*. Originile. Studii asupra stării societății românești în vremea domniilor fanariote, Editura Univers, București, 1982, p. 262.

⁹ G. Ibrăileanu, *Opere*, vol. VII, 1979, p. 191.

Influența franceză a avut un rol decisiv la desăvârșirea caracterului modern al limbii române literare, ea păstrându-și poziția principală între limbile moderne europene care au exercitat influențe asupra limbii române. Există cel puțin două motive care confirmă acest lucru. Primul are în vedere conștiința originii romane comune a celor două popoare și a înrudirii lor lingvistice. Cel de-al doilea motiv, formulat de Ștefan Munteanu¹⁰, valorifică prestigiul cultural al Franței la începutul secolului al XIX-lea și relațiile de ordin politic și economic existente între Franța și Țările Române. Majoritatea elementelor noi sunt împrumutate în secolul al XVIII-lea și, mai cu seamă, la începutul secolului al XIX-lea.

Insertia de termeni neologici s-a realizat la nivelul conceptelor, în funcție de domeniile de activitate cărora aparțineau: științifice, politice, culturale, și nu în ultimul rând, literare.

Domeniul științelor și al tehnicii conține o multitudine de neologisme de proveniență franceză. D. Macrea¹¹, ocupându-se de studiul neologismelor cu etimologie franceză, remarcă faptul că 27% din termenii științifici și tehnici sunt de origine franceză. În scrierile moderne, cele mai numeroase împrumuturi se dovedesc a fi tot din limba franceză.

Romanul *Orbitor* al lui Mircea Cărtărescu constituie un exemplu concret în ceea ce privește utilizarea neologismelor de origine franceză. Vom încerca în cele ce urmează să exemplificăm cu citate din text frecvența acestor elemente neologice în textul literar, în funcție de clasa morfologică în care se încadrează.

Clasa substantivelor neologice de proveniență franceză se dovedește a fi una bogată și variată în textul literar:

abajur, *abajururi* < din fr. *abat-jour*: „Lustra cu *abajururi* de sticlă verzuie, unul dintre ele ciobit de mult timp.” (*Aripa stângă*, p. 9);

„Citeam adânc în noapte, tăcerea țiuia tot mai tare, uneori o insectă se rotea zbârnâind în *abajur*, frigându-se de becul fierbinte.” (p. 27);

„Din tavan coborau sute de țurțuri de tencuială, încât gândeai că te afli într-o peșteră a comorilor, ca și un policantru vechi, cu *abajururi* de hârtie creponată.” (p. 108);

adrenalină < din fr. *adrénaline*: „Am pătruns în vestibulul cunoscut, reamintit cu un nou val de *adrenalină* eliberată în artere.” (p. 100);

„Sculpturi în *adrenalină*, verzui-fosforescente, închipuiau siluiri cumplite, sfârtecări și rezecții, escorieri, ablații, zdrobiri...” (p. 154);

„Un flux de *adrenalină* rece ca gheața îi copleși arterele.” (p. 290);

alarmă < din fr. *alarme*: „Noroc că numai una sau două dintre ele fuseseră prinse acasă, cele care, cu mulți alți bucureșteni, se blazaseră de prea multele *alarme* aeriene” (p. 137);

alcov < din fr. *alcôve*: „Într-unul din vise am deschis ușa cea mai apropiată de mine și am coborât o scară-n spirală, care ducea adânc, într-un mic *alcov* luminat electric, unde mă aștepta una dintre aceste fete-păpuși, cârlionțate și docile.” (p. 11);

„Mioara descuie și pătrunseră într-un *alcov* care-o lăsă pe Maria fără suflare.” (p. 127); „[...] domolindu-i neliniștea și sporindu-i încântarea de a fi acolo, în *alcovul* impregnat de parfumuri, lângă diva aceea de necrezut.” (p. 129);

„[...] trezește prințesele adormite în *alcovuri* de taină” (p. 267);

alee < din fr. *allée*: „pe *aleile* întunecoase, certând de la-nălțimea geniului lor perechile neprincipiale care veneau să se sărute sub lună.” (p. 150);

¹⁰ Șt. Munteanu, Vasile Țăra, *Istoria limbii române literare*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978.

¹¹ D. Macrea, *Probleme ale structurii și evoluției limbii române*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, pp. 72-81.

„[...] să colinde *aleile* parcurilor, oprindu-se la cetățenii de granit și de piatră albă și făcându-i să lucească de curățenie și bunăstare.” (*ibidem*);

alveolă < din fr. *alvéole*: „Acum *alveola* ei se fărâmița ca ipsosul”. (p. 13);

„În tot acest timp, aerul era atât de dens de alte mii de lepidoptere, încât cei doi pur și simplu îi respirau, trăgându-i, prin nări, în plămâni, simțindu-i cum se zbat în *alveole* și expirându-i din nou în amurg.” (p. 202);

„M-am ridicat și, privind în jur, mi-am dat seama că odaia ei era îngustă și rotundă ca o *alveolă*, cu pereții căptușiți cu catifea neagră.” (p. 236);

ambasadă < din fr. *ambassade*: „rețeaua noastră diplomatico-securistă împânzind *ambasadele* și reprezentanțele” (p. 283);

amprentă < din fr. *empreinte*: „Sub cerul sfârtecat de crengile goale, ele însele sfârtecate de un dor negru și ciudat, tânjind cu ochii languroși, își lăsau *amprenta* degetelor de la picioare pe iarba abia încolțită, picurată cu movul și galbenul cupelor mărunte, mirosind mai degrabă respingător.” (p. 49);

anvergură < din fr. *anvergure*: „Desfășurate, aveau acum mai bine de trei metri *anvergură*.” (p. 194);

aventură < fr. *aventure*: „intrarea în marea *aventură* a detașării de părinți” (p. 242);

bizarerie < din fr. *bizarrie*: „*bizarerie* anatomică” (p. 153);

briză < din fr. *brise*: „Cum sufla o *briză* caldă, dar răvășitoare pentru păr, Maria își scoase baticul din poșetă și și-l legă sub bărbie.” (p. 106);

broderie < din fr. *broderie*: „O voce singură [...] mai țesea o *broderie* sonoră în gelatina rece a sălii” (p. 278);

chimism < din fr. *chimisme*: „de la *chimismul* metabolismului nostru până la complexe noastre” (p. 200); „*chimismul* interior mi se modifica” (p. 259);

cinema < din fr. *cinéma*: „într-o sală de *cinema*” (p. 104);

coleretă < din fr. *colerette*: „în costum de epocă, cu *coleretă* la gât” (p. 159);

comă < din fr. *coma*: „tulbureala *comei* și-a agoniei” (p. 231);

corolă < din fr. *corolle*: „Și copăceii ca de madrepor, bălăciți în mucus, ce-și desfac *corolele* în fosele nazale.” (p. 214);

dantelă < din fr. *dantelle*: „întregul cimitir era îmbrăcat în *dantelă* de ață de mătase” (p. 41);

demon < din gr. *daimón*; cf. fr. *démon*: „Erau *demonii* care începură să izvorască din cercul fermecat ca o încolăcire fabuloasă de răutate” (p. 44);

„*demoni* de coșmar” (p. 169); „*demon* interior” (p. 232);

desen < din fr. *dessin*: „ornamentată cu *desene* florale aurii” (p. 135);

„Nimeni nu îndrăznește să urmărească *desenele* încâlcite ale fanteziei cu degetul până la originea lor mundană” (p. 174);

efort < din fr. *effort*: „Făcu *efortul* vieții ei ca să se-ndepărteze, încet, de mormânt și apoi s-o ia la fugă” (p. 114);

elită < din fr. *élite*: „corpul de *elită* al ofițerilor de securitate” (p. 283);

etamină < din fr. *étamine*: „Sub oglindă era o masă de lemn de brad, cu sertar, acoperită cu o bucată de *etamină* cusută grosolan.” (p. 83);

feronerie < din fr. *ferronnerie*: „*feroneria* vocilor” (p. 267);

- filet* < din fr. *filet*: „filetul cheii de siguranță” (p. 219);
- filigran* < din fr. *filigrane*: „Pe fiecare corp lucios frunzulițe de aur desenau un *filigran* complicat.” (p. 124); „*filigrane* marmorate” (p. 155);
- garsonieră* < din fr. *garçonnière*: „Toamna trecută am închiriat *garsoniera*, în care m-am mutat progresiv” (p. 94); „ușa *garsonierei* de pe terasa blocului vechi și sfărâmicios” (p. 151);
- glomerulă* < din fr. *glomérule*: „glomerule sudoripare” (p. 68);
- grifon* < din fr. *griffon*: „pe tronul suprem din craniu, încadrat de *grifoni*” (p. 206);
- hialin* < din fr. *hyalin*: „încearca să zărească ceva prin substanța turbure, *hialină*.” (p. 115); „Perla de lângă nară crescuse cât o boabă de strugure, și în *hialinul* ei difuzau pânze vagi, sângerii.” (p. 170);
- lavalieră* < din fr. *lavallière*: „Câte o siluetă în sutană sau una în costum și *lavalieră* se arătau uneori la fereastra dinspre podeț.” (p. 173);
- legist* < fr. *légiste*, germ. *Legist*: „medic *legist*” (p. 16);
- lustră* < din fr. *lustre*: „lustra cu abajururi de stică verzuie” (p. 9);
- madrepor* < din fr. *madrepore*: „copăceii ca de *madrepor*” (p. 214);
- magie* < din fr. *magie*: „toate credințele pământului adăposteau ochiuri fierbinți de *magie*” (p. 179);
- mansardă* < din fr. *mansarde*: „Stau mai departe pe scaunul meu, în *mansarda* mea cu fereastră ovală, la marginea unei galaxii.” (p. 216);
- metabolism* < din fr. *métabolisme*: „chimismul *metabolismului* nostru” (p. 200);
- mobilier* < din fr. *mobilier*: „Intram în palatul de marmură, gol de orice *mobilier*” (p. 77);
- monotonie* < din fr. *monotonie*: „*monotonia* vocilor” (p. 326);
- morfil* < din fr. *morfil*: „zidurile se-nchegară, deveniră străvezii-lăptoase, apoi mate ca *morfilul*” (p. 55);
- nadir* < din fr. *nadir*: „înălțându-se spre *Nadir*” (p. 323);
- neant* < din fr. *néant*: „privirile lor, cum stăteau acolo sus cap lângă cap, delimitau lumea sigură și civilizată, dincolo de care m-ar fi înghițit *neantul*” (p. 222);
- nimb* < din fr. *nimbe*: „*nimb* intens ca flacăra ochiurilor de aragaz la ieșirea din țeastă” (p. 37); „*nimburile* Dumnezeilor bizantini” (p. 322);
- noologie* < din fr. *noologie*: „ce corespunde punct cu punct cu vârstele teologiei, *noologiei*, biologiei, geologiei și *nadologiei* sale” (p. 327);
- nostalgie* < din fr. *nostalgie*: „lăsând în urmă regret și *nostalgie*” (p. 16);
- „Atunci și chinuitoarea noastră *nostalgie* va fi întreagă, timpul nu va mai exista, memoria și dragostea vor fi una, creierul și sexul vor fi una, și noi vom fi asemenea îngerilor.” (p. 61);
- ocult* < din fr. *occulte*: „motiv *ocult*” (p. 288);
- palier* < din fr. *palier*: „Fiecare *palier* avea o altă culoare a dezolării.” (p. 24);
- paralizie* < din fr. *paralysie*: „Între timp, *paralizia* feței mele devenise totală.” (p. 266);
- parc* < din fr. *parc*: „*parcuri* raionale”; „aleile *parcurilor*” (p. 150);

racord < din fr. *racord*: „Nu era nimic de deslușit și totuși totul striga după deslușire, din ductul mistic al liniilor, din răbdarea maniacală a *racordurilor*, din rafinamentul culorilor simțea că e încifrat un mesaj” (p. 84);

raport < din fr. *rapport*: „*raporturile* dintre clase” (p. 149);

recif < din fr. *écif*: „*recif* de corali” (p. 117);

reflect < din fr. *reflet*: „privind în ochi, ca hipnotizat, *reflectul* meu din oglinda străvezie a ferestrei” (p. 9);

strategie < din fr. *stratégie*: „în condițiile noastre specifice, se impune o *strategie* la nivel local.” (p. 288);

suport < din fr. *support*: „Galeria era luminată de torțe înfipte în *suporturi* de metal negru” (p. 114);

surpriză < din fr. *surprise*: „fiecare întâmplare se configura ca o *surpriză* debusolantă” (p. 239);

torsiune < din fr. *torsion*: „*torsiuni* spațiale” (p. 192);

trogloit < din fr. *troglo-dyte*: „*trogloidiții* ce ieșeau din grotă sumbră a cinematografelor” (p. 186);

verandă < din fr. *véranda*: „casa albă, cu *verandă* și marchiză multicoloră” (p. 118);

versant < din fr. *versant*: „Adunându-și puterile, cum stătea în vârful scării cu câte un picior pe fiecare *versant* al ei, împinse violent în umărul stâng” (p. 152);

vid < din fr. *vide*: „*vid* insuportabil” (p. 79);

vitrină < din fr. *vitrine*: „Am ieșit cu ea de mână, am traversat șoseaua înzăpezită și i-am privit părul albastru în lumina *vitrianelor* de la farmacie” (p. 11);

„*vitrianele* pline de inscripții colorate” (p. 198).

Dintre adjectivele neologice utilizate de scriitor în *Orbitor* identificăm:

aerian < din fr. *aérien*: „De un rang mai înalt decât îngerii, acești supra-vegheatori își așteptau din palatele lor *aeriane* privirile de acvilă asupra mușuroaielor de furnici” (p. 275);

agresiv < din fr. *agressif*: „Începusem, de la o vreme, să și scriu poeme, unde, între atâtea versuri gracile, feerice și *agresive*, mă trezeam inserând uneori, fără nici o necesitate, câte un pasaj de neînțeles, care-mi fusese dictat parcă de cineva și care, când îl reciteam, mă îngrozea ca o profeție împlinită”. (p. 17);

arhitectural < din fr. *architectural*: „Dincolo de acest al doilea rând de clădiri, orașul se-ntindea până în zare, acoperind jumătate din fereastră cu un amestec tot mai mărunțit, mai confuz, mai indistinct, mai aleatoriu de vegetal și *arhitectural*, cu fleșele plopilor țâșnind din loc în loc și cupole ciudate arcuindu-se între nori”. (p. 12);

bizar < din fr. *bizarre*: „creându-și altă *bizară* bază organică” (p. 58); „*bizare* capricii ale vreunui demon interior” (p. 232); „Fascinat de invocația sa *bizară*” (p. 332);

excitant < din fr. *excitant*: „parfumul de hârtie prăfuită, cel mai *excitant* parfum de pe pământ” (p. 27);

fluorescent < din fr. *fluorescent*: „reclame *fluorescente*” (p. 12); „un gaz ușor *fluorescent* ar fi umplut arcul gingiilor de cauciuc” (p. 23);

iradiant < din fr. *irradiant*: „coloana *iradiantă*” (p. 322);

monoton < din fr. *monoton*: „pălăvrăgeala *monotonă*” (p. 36);

opalescent < din fr. *opalescent*: „Verdele stins, veninul *opalescent* devenea tot mai dens, urletul împietrit tot mai universal...” (p. 154);

„Într-o baie cu un lichid *opalescent* plutea, buhăit, un fetus cu înțelepți ochi orientali.” (p. 339);

opalin < din fr. *opalin*: „Trista întrebare se disipa atunci în golul *opalin* al lădoiului colonial” (p. 177);

ornamental < din fr. *ornamental*: „arbuștii *ornamentali*” (p. 152); „brăduți *ornamentali*” (p. 157);

previzibil < din fr. *prévisible*: „viitorul *previzibil*” (p. 22);

rectangular < din fr. *rectangulaire*: „Într-o noapte după ce mă condusesese prin galeria unei vile cu ferestre susținute de putți și ghirlande, apoi pe culoarele *rectangulare* cu nișe în care dormeau urne pântecoase, am ajuns într-o cameră în ruine, prin fereastra fără tocărie și plină de buruieni a căreia ardea luna.” (p. 77);

suplu < din fr. *suple*: „corpul *suplu* al mașinii de cusut” (p. 122);

temporal < din fr. *temporal*: „s-ar fi dizolvat în stânca osului *temporal*” (p. 237); „stânca *temporală* ca roata mare a unui parc de distracții” (p. 267);

terifiant < din fr. *terifiant*: „ imaginea *terifiantă* a tatălui meu” (p. 14);

În legătură cu verbele neologice prezente în roman, frecvența acestora este una relativ mare:

accentua < din fr. *accentuer*: „Globii ochilor tăi își vor *accentua* convergența.” (p. 338);

a acționa < din fr. *actionner*: „[...] se-ntreba iar ce resort sau ce pârghie să *acționeze* pentru ca mușchii cervicali ai fetei să se contracte și ea să-ntoarcă privirile spre el” (p. 203);

arbora < din fr. *arborer*: „Răbufniri de vânt cald agitau părul și balonzaiidele trecătorilor la intersecții, trozneau steagurile roșii *arborate* pe fațade, zburau pălăria câte unei femei mai elegante în rășetele grupurilor de ucenici.” (p. 186);

complota < din fr. *comploter*: „*completează* unii contra celorlăți” (p. 235);

concentra < din fr. *concentrer*: „mă *concentram* din toate puterile spiritului meu” (p. 26); „bezna *se concentra* în cameră, înfășurându-mă cu tristețe” (p. 236);

defila < din fr. *défiler*: „*Defilau* acum pe ecran niște armate.” (p. 162);

detecta < din fr. *détecter*: „să-ncerce să *detecteze* din vreme victima” (p. 176); „străduindu-se să *detecteze* nu știu ce reflexe” (p. 266);

developa < din fr. *développer*: „abia lasă loc unui strop de lichid scânteietor, de gândire limpede, în care *se developează* țărâna structurată a lumilor” (p. 63);

epuiza < din fr. *épuiser*: „Carnea e pământul în care a fost sădită și pe care-l *va epuiza* de resurse” (p. 61);

eroda < din fr. *éroder*: „Val după val, monștrii izbeau dreptunghiul ghimpos al falangei, îi *erodau*, îi smulgeau soldații și-i târau în beznă.” (p. 46);

escalada < din fr. *escalader*: „*escaladară* mormane de moloz” (p. 134);

estompa < din fr. *estomper*: „Stăteam așa până se făcea complet întuneric și orașul, ca într-o ilustrație din vechi cărți pentru copii, *se estompa* delicat sub norii de argint și de lună.” (p. 259);

exersa < din fr. *exercer*: „ca să aibă cu cine *exersa*-n timpul zilei” (p. 248);

filtra < din fr. *filtrer*: „Seara, lumina care *se filtra* prin fereștile proprietarilor era roză și pâlpâitoare, ca-n vis.” (p. 108);

inventă < din fr. *inventer*: „mi se construia viața, un artist metafizic *inventă* secundă de secundă miliardul de amănunte” (p. 82);

„*Vom inventă* ființa ce-o să ne *inventeze*, dar nu va fi din lumină pură.” (p. 336);

orientă < din fr. *orienter*: „Înaintam prin flăcări cu ochii strânși, răniți, încercam să mă *orientez*, aproape sigur că o luasem în direcție greșită.” (p. 87);

persecută < din fr. *persécuter*: „răzbunare a satului împotriva unui Dumnezeu care îi *persecută*” (p. 34);

profilă < din fr. *profiler*: „Câte-o statuie *se profila* cafenie pe zațul încă gălbui de la orizont.” (p. 111);

progresează < din fr. *progresser*: „Priveam cum *progresează* înserarea de septembrie” (p. 249);

proiectă < cf. fr. *projeter*: „avea să mi se interzică de-acum accesul la tot ce *proiectasem*” (p. 13); „Tot acest vis fetița ni-l *proiectase* într-un fel direct în creiere, de parcă noi înșine l-am fi visat” (p. 248);

refugia < din fr. *réfugier*: „M-am descălțat, mi-am scos căciula udă de zăpadă și paltonul și *m-am refugiat*, ca de obicei, în camera mea din față.” (p. 25);

regresa < din fr. *régresser*: „*a regresa*, a te întoarce, a coborî în miezul arhaic a minții tale” (p. 219);

relaxă < din fr. *relaxer*: „androgenii [...] se reped spre grămezile de fibre striate, le contractă și le *relaxează*, le-ndreaptă către ce vrea ființa noastră adâncă, și degetul se mișcă, și muntele se aruncă în mare.” (pp. 211-212);

simboliză < din fr. *symboliser*: „Statuile de sus, din arcadele înroșite de lună, *simbolizau* vicii sau virtuți.” (p. 77);

transferă < din fr. *transférer*: „Vedem lumina cu niște ouă cornoase pline de jelu, o transformăm în implusuri electrice și-o *transferăm* unei grămezi de mucilagii umede dintr-o cochilie de calcar.” (p. 213);

traversă < din fr. *traverser*: „Trebuia să *traversez* șoseaua și să mă-nfund pe străduțele cartierului de vizavi.” (p. 73);

trepida < din fr. *trépider*: „Sala întreagă, cu popoarele adăpostite în ea, *trepida* în cutremur, cutremurare.” (p. 344).

Referitor la rolul împrumutului lexical în sistemul limbii române literare, Th. Hristea este de părere că „frumusețea unei limbi este dată, în primul rând, de bogăția, varietatea vocabularului ei, de continua sporire a inventarului lexical, iar modificările care au loc în cadrul lui sunt, cel mai adesea, direct ori indirect legate de progresul societății umane, în ansamblul ei, și în mod special de transformările care se petrec în viața materială și spirituală a unei colectivități lingvistice”¹².

References

¹² Theodor Hristea (coord.), *Sinteze de limba română*, ediția a II-a, revăzută și mult îmbogățită, București, Editura Didactică și Pedagogică, p. 31.

- [1] Avram, Mioara. (1997). *Anglicismele în limba română*, București, Editura Academiei Române.
- [2] Buzatu, Mihaela. (2007). *Teoria contactelor dintre limbi; cu privire specială asupra contactelor între română și engleză*, în "Philologica Jassyensia", an III, nr. 2(6), Iași, Editura Alfa.
- [3] Coșeriu, Eugeniu (1997). *Sincronie, diacronie și istorie – Problema schimbării lingvistice*, București, Editura Enciclopedică..
- [4] (2001). *Dicționar de Științe ale Limbii*, București, Editura Nemira.
- [5] Dumistrăcel, Stelian. (1980). *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- [6] Graur, Alexandru. (1968). *Tendențele actuale ale limbii române*, București, Editura Științifică.
- [7] Guțu-Romalo, Valeria. (2005). *Aspecte ale evoluției limbii române*, București, Editura Humanitas Educațional.
- [8] Hristea, Theodor. (1968). *Probleme de etimologie: studii, articole, note*, București, Editura Științifică.
- [9] Hristea, Theodor. (2000). *Neologisme de origine latino-romană impropriu folosite*, în "Studii și Cercetări Lingvistice", LI, nr.2, București.
- [10] Hristea, Theodor. (1972). *Împrumuturi și creații lexicale neologice în limba română contemporană*, în "Limba română", anul XXI; nr.3, București, Editura Academiei Române.
- [11] Hristea, Theodor. (1995). *Ortografia și ortoepia neologismelor românești (cu specială referire la împrumuturile recente)*, în "Limbă și literatură", anul XL, vol. II, București.
- [12] Hristea, Theodor. (1981). *Sinteze de limba română*, ediția a II-a, revăzută și mult îmbogățită, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- [13] Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir. (1978). *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- [14]. Macrea, Dimitrie. (1982). *Probleme ale structurii și evoluției limbii române*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- [15] Moroianu, Cristian. (2009). *Etapele evoluției vocabularului literar românesc în epoca modernă*, în *Studii de gramatică. Omagiu Doamnei Profesoare Valeria Guțu Romalo*, București, Editura Universității din București.
- [16] Munteanu, Eugen. (2005). *Introducere în lingvistică*, Iași, Editura Polirom
- [17] Munteanu, Ștefan, Țâra, Vasile. (1978). *Istoria limbii române literare*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- [18] Pompiliu, Eliade. (1982). *Influența franceză asupra spiritului public în România. Originile. Studii asupra stării societății românești în vremea domniilor fanariote*, București, Editura Univers.
- [19] Pruvost, Jean, Sablayrolles, Jean-François. (2003). *Les neologismes*, Paris, Presses Universitaires de France.
- [20] Sala, Marius. (1997) *Limbi în contact*, București, Editura Enciclopedică.
- [21] Silvestru, Elena. (2008). *Tendențe actuale în limba română*, Editura Fundației România de Mâine, București.

[22] Ursu, Despina, Ursu, N. A. (1970). *Observații asupra etimologiei neologismelor în DLR*, în ALIL, XXI.

[23] Ursu, N.A (1965). *Problema etimologiei neologismelor limbii române*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară”, XVI, 1965, p.105-112.

[24] Zafiu, Rodica. (2001). *Diversitate stilistică în româna actuală*, București, Editura Universității din București.